

Пушкинова „Бајка о рибару и рибици“ и инспирација српском поезијом

„Бајка о рибару и рибици“ Александра Пушкина представља једну од песникових најиконичнијих песама, која је, захваљујући својој једноставној премиси и универзалној теми, у знатно већој мери од у Русији популарних „Бајке о цару Салтану“ и „Руслана и Људмиле“, постала неизоставни део светске књижевности за децу. У Србији је ова песма објављена у веома лепом препеву Божидара Ковачевића и Миодрaга Милосављевића, где се надахнуто имитира разиграна лепршавост и строга метрика типичног „пушкиновског“ стиха, коју уопште није лако пренети на српски језик са својим фундаментално различитим акцентским системом. Па опет, преводиоцима је то сјајно пошло за руком, и српска верзија „Бајке“ оставља се снажан утисак типично „руског“ стиха. Рецимо, ево како звучи део песме када се стари рибар враћа кући празне мреже, након што је на мору ослободио златну рибицу:

*Спустило се већ и вече
кад се кући врати деда,
а баба га мрко гледа,
па ће рећи:
- Седи овде покрај пећи.
Донео си празну торбу,
јешћеш сада само чорбу.
Деда седе
и, док топлу чорбу једе,
поче да јој, тако с реда,
чудан случај приповеда.
Кад је баба чула ово,
одржа му страшно слово:
- Од муке ћу сада пући.
Тебе, деда, треба тући.
Што си тако луцкаст био,
па си рибу испустио?
Натраг хитај, жури, јури.*

Пише: Никола Танасић
четвртак, 07 јануар 2021 13:31

*Корито ми старо цури;
нека риба, како знаде,
одмах мени ново даде.*

Имамо, дакле, један разигран симетрични осмерац са свега пар полустихова, који веома лепо функционише у српском акценатском систему, али и даље оставља утисак правилне, „пушкиновске“ поезије. Познавалац руског језика на основу ових стихова може стећи прилично јасну слику како би „Бајка“ могла звучати у оригиналу. И зато је његово изненађење је утолико веће, када у том оригиналу наиђе на ово:

Воротился старик ко старухе,

Рассказал ей великое чудо.

«Я сегодня поймал было рыбку,

Золотую рыбку, не простую;

По-нашему говорила рыбка,

Домой в море синее просилась,

Дорогою ценою откупалась:

Откупалась чем только пожелаю.

Не посмел я взять с неё выкуп;

Так пустил её в синее море».

Старика старуха забранила:

«Дурачина ты, простофиля!

Не умел ты взять выкупа с рыбки!

*Хоть бы взял ты с неё корыто,
Наше-то совсем расколось».*

Испоставља се да је Пушкинов неправилни десетерац, заправо, имитација српског епског десетерца, који је песник изузетно ценио, и често користио

Не морате бити познавалац руског језика да бисте видели да је у питању различит метар, без риме, дужег, епског стиха. Пажљивији читалац ће чак препознати у овим стиховима нешто веома налик на српски епски десетерац, додуше без цезуре на уобичајеном месту, и уз повремена искакања из метра (што донекле има везе и са разликама у изговору руског језика у Пушкиново и савремено време). А ако читалац овом необичном сличношћу буде заинтригиран, и потражи више података о Пушкиновој славној песми, лако ће наићи на податак да је она писана 1833. године, и да је у оригиналном рукопису насловљена као „18. песма српска“ (18 песнь сербская). Испоставља се да је Пушкинов неправилни десетерац, заправо, имитација српског

Пише: Никола Танасић
четвртак, 07 јануар 2021 13:31

епског десетерца, који је песник изузетно ценио, и често користио. Песник је у то време превео на руски већи број српских народних песама, које је, заједно са оригиналним песмама посвећеним српској и црногорској борби за слободу (од којих су најпознатије „Песма о Црном Ђорђу“ и „Бонапарта и Црногорци“) ушле у његову збирку *Песме западних Словена*

(1935). „Бајка о рибару и рибици“ је објављена исте године, али одвојено од остатка збирке, док његов превод „Хасанагинице“ никада није завршен.

Чудни путеви руско-српског културног прожимања

„Бајка о рибару и рибици“ није једини пример српског утицаја у врхунским делима руске модерне уметности. У Србији је широко позната прича о грофу Николају Рајевском који је послужио као прототип за Вронског у Толстојевој *Ани Карењиној*. Мање је познато да је једно од најславнијих концертних дела Петра Чајковског – његов „Словенски марш“ – написано 1876. под именом „Српско-руски марш“ за добротворни концерт на коме се скупљала помоћ за српске устанике у Херцеговини, и у њега су уплетене три српске народне песме које је Чајковски нашао у збирци Корнелија Станковића

Српске народне мелодије

(1862). Још мање је познато да је најпознатији руски војни марш – „Опроштај Словенке“ – написао руски војни композитор Василиј Агапкин под утиском победа српске војске у Првом балканском рату.

Цела историја руско-српских културних односа представља непрекидну смену узајамног инспирисања и чувања заједничких традиција. Средњовековна Србија је била културни центар за Русију под татарским јармом, царска Русија је била културни центар за Србе под Турцима

Цела историја руско-српских културних односа представља непрекидну смену узајамног инспирисања и чувања заједничких традиција. Средњовековна Србија је била културни центар за Русију под татарским јармом, царска Русија је била културни центар за Србе под Турцима. Као што су у царској Русији чувани српски средњовековни списи и штампане књиге за српско становништво у Хабзбуршкој и Османској империји, тако је у XX веку Краљевина Југославија чувала сећање и пружала уточиште интелектуалној и културној елити Империје након Октобарске револуције. Снажне везе између Српске православне цркве и Руске православне заграничне цркве служиле су чак и у време nelaгодних односа СФРЈ и СССР као мост који је повезивао расколом поцепану руску Цркву, а истакнути српски духовници овог периода – попут Св. Николаја Жичког и Св.

Пише: Никола Танасић
четвртак, 07 јануар 2021 13:31

Јустина Ћелијског – имају велики утицај на обнову православља у Русији, где су радо превођени и читани.

Најзад, ових дана присуствујемо завршетку радова на подизању велелепног споменика Стефану Немањи на Савском тргу, и унутрашњем уређењу Храма Светог Саве на Врачару. И док су оба ова споменичка пројекта изазвала одређене контроверзе, пре свега међу нашим суграђанима који нису нарочито добронамерни ни према српској историји, ни према српској Цркви, ни према руско-српским културним везама, за оба недвосмислено могу рећи две ствари. Прво, обојица уметника – и вајар Александар Рукавишњиков, и академик Николај Мухин – обилато су се инспирисали српском средњевековном ликовном традицијом; и друго, обојица су остварили пројекте какви су по размерама до сада у Србији били незамисливи, и велико је питање да ли би без руске подршке уопште били оствариви.

„Српска Света Софија“: предивни мозаици у Храму Светог Саве

Храм Светог Саве сам по себи представља својеврсну круну ове хиљадугодишње историје међусобног инспирисања, прожимања, и стапања двају култура

Храм Светог Саве сам по себи представља својеврсну круну ове хиљадугодишње историје међусобног инспирисања, прожимања, и стапања двају култура. Замишљен као највећи словенски православни храм у време када су бољшевичке власти дизале у ваздух Храм Христа Спаситеља у Москви и претварале Исакијевски саборни храм у Петрограду у „Храм науке“, пројекат гигантске богомоље посвећене утемељитељу српске духовности и истинском „оцу нације“ (у смислу симбола око кога је настала модерна српска нација) дуго је представљао својеврсни симбол српске мегаломаније, опипљив доказ да Срби себе доживљавају као велики народ, али да њихове амбиције често заостају за њиховим могућностима. А сада, када је завршен, и то на начин који без претеривања *оставља без даха*, он је истовремено постао симбол духовног васкрснућа српског народа у време једног од његових најстрашнијих историјских суноврата, подсећање на величину православне културе чији смо део и на дубину корена из којих израстамо, али и на то да своје највеће и најимпресивније културне домете по правилу остварујемо – уз руску помоћ и подршку.

Он је споменик Косовском завету који издиже крст изнад највећег српског града, путоказ који сваком Србину који га види нуди одговор на свакодневно питање „коме ће се приклонити Царству“, он представља амбасаду Небеске Србије у Земаљској Србији, и непогрешиво нас подсећа да постоје вредности које су неупоредиво веће, узвишеније, и достојанственије од наше суморне и туробне свакодневице

У ћеретању пословично неуротичне, и глобалном пандемијом још додатно разгоробађене српске јавности, чији је добар део изгледа потпуно изгубио способност да нешто вреднује мимо питања „пошто“, лако је превидети колико се спектакуларна ствар догодила на наше очи ове несрећне 2020. године. Довршење Храма Светог Саве није просто изградња највећег, саборног храма Српске цркве, која угледом и достојанством у православном свету заслужује такву једну богомољу; није у питању ни квантитативно измерљив градитељски подухват који се тиче „величине куполе“, „запремина Храма“, „највећег мозаика на свету“; а поготово није у питању никакво вулгарно „означавање територије“, како то отровним језиком проглашавају опадачи Цркве. Храм Светог Саве представља *највећи споменик српског народа*, који на величанствен начин опредмеђује и захвата све темељне елементе српске националне културе и идентитета – традицију византијског православља, светосавску борбу за народно просвећење и културну аутономију, велелепност „изгубљеног Царства“, и вертикалу Лазареве борбе за слободу

Пише: Никола Танасић
четвртак, 07 јануар 2021 13:31

и васкрсење. Он је споменик Косовском завету који издиже крст изнад највећег српског града, путоказ који сваком Србину који га види нуди одговор на свакодневно питање „коме ће се приклонити Царству“, он представља амбасаду Небеске Србије у Земаљској Србији, и непогрешиво нас подсећа да постоје вредности које су неупоредиво веће, узвишеније, и достојанственије од наше суморне и туробне свакодневице. А ништа то не поручује тако снажно и непосредно, као прелепи мозаици у унутрашњости Храма.

Велики број коментара након што су мозаици Храма први пут отворени за јавност понављао је исту фразу – „то је нова Света Софија“. Неко ко прочита такву оцену, а да претходно није видео саме мозаике, у зависности од свог образовања и односа према традицији, може реаговати двојачко. Конзервативна публика ће бити склона да такву тврдњу одбаци као празно хвалисање, којим се један савремени градитељски пројекат пореди са безмало светским чудом и једним од најзначајнијих сакралних објеката целокупне хришћанске традиције; прогресивна публика биће склона да у томе види „безвредну копију“, „икону одштампану на папиру“, или „пластичног Исуса“ – анахрону кичерицу реда величина „Партенона“ у Нешвилу у Тенесију, „Ајфелове куле“ у Лас Вегасу, или „Кипа Слободе“ на хотелу „Виктори“ у Приштини. Мноштво оваквих коментара могли смо да чујемо пре пар година, када је отворена купола Храма која представља „копију“ куполе базилике Светог Марка у Венецији, односно (за оне мало упућеније) куполе храма Свете Софије у Солуну.

Његови неимари и зографи начинили су огроман напор да верници унутар храма осете

Пише: Никола Танасић
четвртак, 07 јануар 2021 13:31

управо онако како су се осећали њихови преци у Светој Софији, њихово дело стога представља постојан историјски мост између извора српске (и уопште православне) средњевековне културе, њеног садашњег тренутка, и њене будућности, а све то – из перспективе вечности

Сви ови коментари заборављају баналну чињеницу да православни иконопис представља *канонско сликарство*, осмишљено тако да својим формама „одражава вечност“, и предвиђено да се никада не мења, нити да еволуира. Као такво, оно врши пре свега сакралну функцију, његова сврха је да приказивањем библијских и теолошких призора учествује у богослужењу, и успоставља непосредну везу између верника и Бога, и то *на исти начин* као што се то чинило пре пет, десет, или петнаест векова. Стручним речником речено, иконопис није „миметичка“, већ је „есенцијалистичка“ уметност – њен циљ није да повлађује модама и хировима своје епохе тако што ће нам Бога приказати „онаквим каквим нам се чини“, већ управо да приказује јединствену и непромењиву суштину за коју је хиљаду година које раздвајају мозаике у цариградској Светој Софији и београдском Светом Сави – трептај ока. Унутрашње уређење Храма Светог Саве, притом, *заиста јесте*

одраз унутрашњег уређења својевремено највећег и најлепшег хришћанског храма. Његови неимари и зографи начинили су огроман напор да верници унутар храма осете управо онако како су се осећали њихови преци у Светој Софији, њихово дело стога представља постојан историјски мост између извора српске (и уопште православне) средњевековне културе, њеног садашњег тренутка, и њене будућности, а све то – из перспективе вечности. Притом, док су за саму изградњу Храма заиста коришћене модерне технологије које знатно олакшавају зидање таквог једног монументалног здања у поређењу са VI веком н.е., израда мозаика рађена је техником која једва да се изменила у односу на X-XII век, када су постављени садашњи мозаици у Светој Софији. Координирање ручног рада преко 300 уметника из Русије и Србије представљало је, према речима самог академика Мухина, технички најкомплекснији и најзахтевнији задатак у целој његовој уметничкој каријери. Притом сама техника која је коришћена представља део нематеријалне културне баштине човечанства, а израда једног потпуно канонског мозаика ових димензија – градитељски и уметнички подвиг за било које доба.

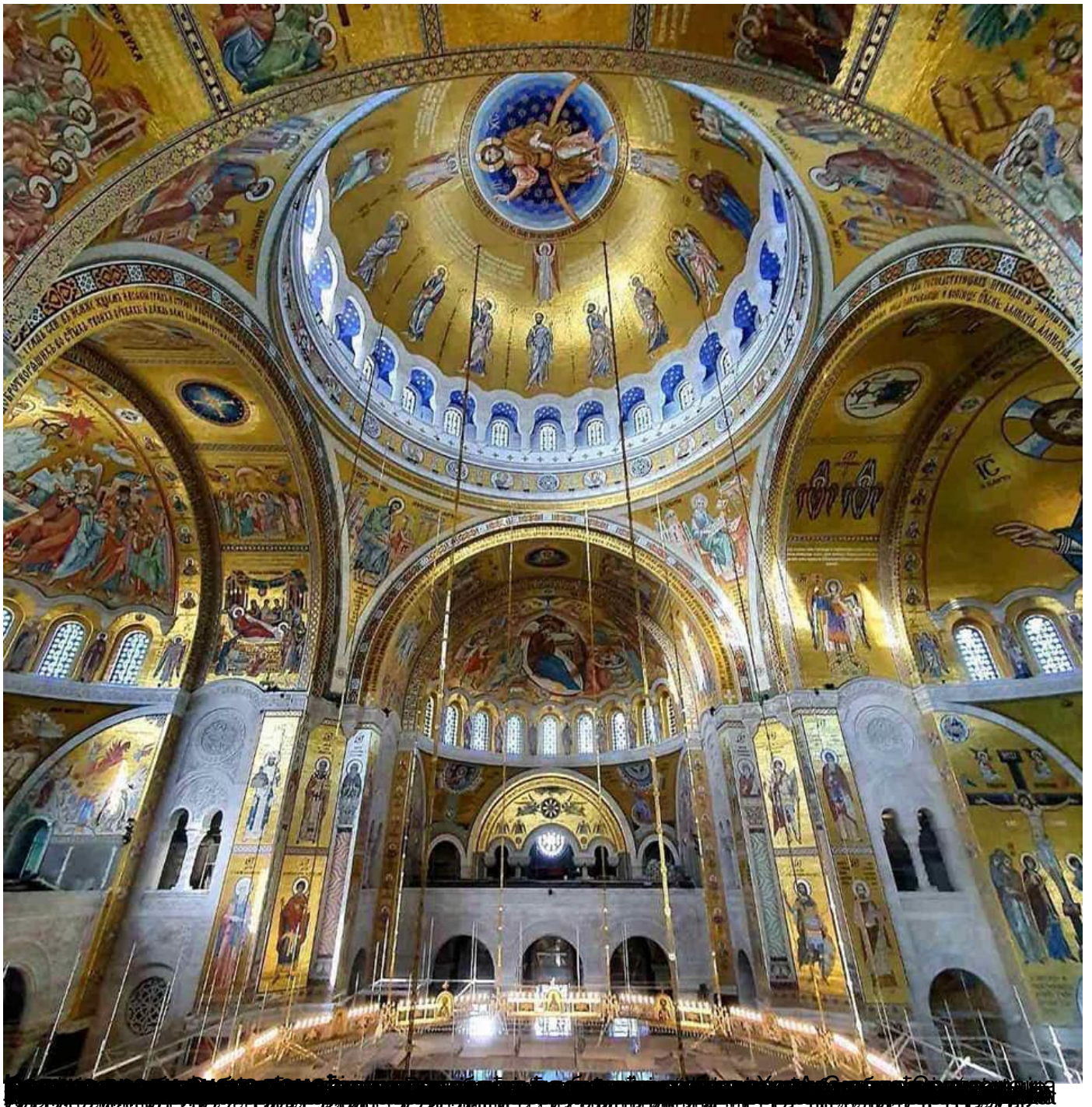
Српска "Света Софија" или Храм Светог Саве као круна руско-српске културне сарадње

Пише: Никола Танасић
четвртак, 07 јануар 2021 13:31

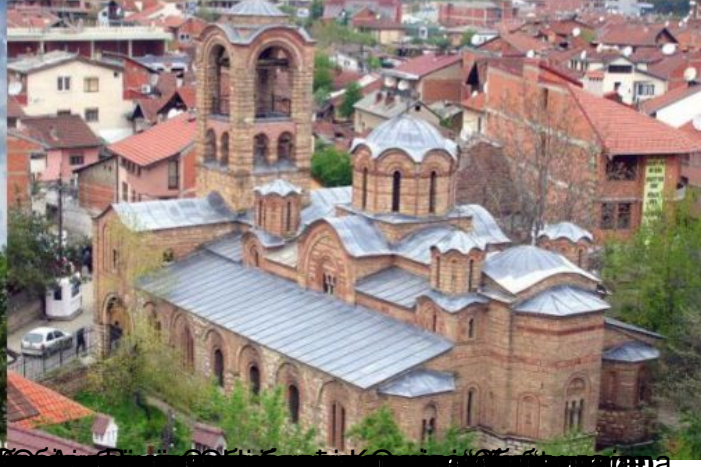
Српска "Света Софија" или Храм Светог Саве као круна руско-српске културне сарадње

Пише: Никола Танасић
четвртак, 07 јануар 2021 13:31

Српска "Света Софија" или Храм Светог Саве као круна руско-српске културне сарадње

Пише: Никола Танасић
четвртак, 07 јануар 2021 13:31

Српска "Света Софија" или Храм Светог Саве као круна руско-српске културне сарадње

Пише: Никола Танасић
четвртак, 07 јануар 2021 13:31

